

Datum
2020-09-02
Adress
205 80 Malmö
Diarienummer
FSN-2020-1976

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

Remiss angående Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16) STK-2020-1030

Funktionsstödsnämnden lämnar följande yttrande:

Sammanfattning

Under beredningen i Regeringskansliet av betänkandet *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112) framkom att vissa förslag eller delar av dem var i behov av komplettering. Dessa förslag behandlas i föreliggande promemoria. Funktionsstödsnämnden ställer sig positiv till de förslag som presenteras och menar att det är viktiga åtgärder för att stärka barnets bästa och rättigheter i situationer som innefattar risk för utsatthet för våld och behov av skyddat boende. Nämnden vill dock belysa vissa av förslagen utifrån perspektivet barn och unga med funktionsnedsättning, något som nämnden menar saknas i promemorians olika resonemang.

Yttrande

Funktionsstödsnämnden ställer sig överlag positiv till de förslag som presenteras i promemorian (hädanefter benämnd utredningen), men lämnar i yttrandet synpunkter på vissa avsnitt utifrån ett funktionsstöds- och tillgänglighetsperspektiv.

3.1 Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke (sida 29)

Funktionsstödsnämnden instämmer i förslaget att ett barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare i behov av skydd, och att det ska kunna ske med endast en vårdnadshavares samtycke om situationen kräver det. Nämnden instämmer även med den nya bestämmelsen i LVU som möjliggör ett barns omedelbara placering i skyddat boende. Vidare delar nämnden utredningens uppfattning om reglering av dessa situationer, det vill säga när och hur sådana beslut får ske.

Nämnden anser det särskilt positivt att barnet genom förändringarna som föreslås i utredningen får ett eget beslut om placering i skyddat boende och genom det tydligt lyfts som rättssubjekt och bärare av egna rättigheter. Förslagen stärker därmed möjligheterna till att kunna säkerställa barnets bästa och säkerhet i akuta situationer samt en starkt rättssäkerhet för barnet.

Funktionsstödsnämnden anser överlag att det är bra att barn som fyllt 15 år endast får placeras om barnet själv samtycker till det, dock vill nämnden lyfta flera aspekter som är relevanta i förhållande till barn med funktionsnedsättning. Att endast ange en kronologisk ålder innebär en förmodan att alla uppnått den mognad och utveckling som generellt förväntas av en 15-åring, vilket inte alltid är fallet. Nämnden menar därför att det kan finnas skäl för utredningen att undersöka huruvida hänsyn även ska tas till barnets utvecklingsnivå och individuella förutsättningar, och inte enbart ålder.

Vidare har många barn med exempelvis intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning behov av olika kommunikationsstöd och alternativ och kompletterande kommunikation (AKK), såsom bild-, tecken- eller talstöd, för att kunna kommunicera. Eftersom alla barn har olika sätt att kommunicera krävs individuella lösningar. Funktionsstödsnämnden vill därför belysa komplexiteten i att utreda, informera och inhämta samtycke från barn i behov av stöd och skydd, och dessutom i behov av kommunikationsstöd. Det ställer höga krav på den eller de som ska genomföra detta, och nämnden menar att denna fråga behöver ges större plats i utredningen. Barn har rätt till information om och förståelse för vad ett samtycke och insatsen skyddat boende innebär, och det behöver ske på ett sätt som utgår från det individuella barnets sätt att kommunicera. Dock är det av vikt att poängtera att det också kan finnas situationer där det är viktigt att det finns en vuxen som faktiskt kan ta beslutet åt barnet för att säkerställa att barnet inte far illa, vid exempelvis väldigt grav och omfattande funktionsnedsättning.

Har barnet, eller dess vårdnadshavare, behov av kommunikationsstöd innebär det att det behöver finnas kompetens för att kunna möta detta behov. Även för barn under 15 år, där samtycke inte krävs, har barnet rätt till information om vad insatsen och situationen innebär på ett sätt som utgår från barnets individuella behov och förutsättningar. Finns inte denna kompetens hos den utredande och beslutande nämnden kräver det samarbete med andra aktörer, exempelvis andra nämnder. Funktionsstödsnämnden vill därför lyfta vikten av samverkan och av ett uppbyggt samarbete mellan utredande nämnd och nämnd eller verksamhet med kompetens att samtala med barn i behov av kommunikationsstöd. Detta för att kunna möjliggöra en trygg och rättssäker process för barnet och dess vårdnadshavare i behov av

skydd. Särskilt vid akuta beslut och placeringar blir denna samverkan avgörande utifrån att placeringen ska kunna genomföras skyndsamt om situationen kräver det, utan att barnets rätt till förståelse, information och att kunna uttrycka sin åsikt påverkas negativt.

Promemorian lyfter att även personer som omfattas av LSS kan få beslut om placering i ett skyddat boende samt att ett barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare kan behöva hälso- och sjukvårdsåtgärder eller olika insatser från socialtjänsten. Funktionsstödsnämnden vill dock belysa att det finns försvårande faktorer som kan påverka verkställigheten av en LSS/HSL-insats i skyddat boende. Oavsett om det skyddade boendet är ett kollektivt boende eller där var och en har en egen lägenhet försvåras möjligheten för personer med behov av stöd från hemtjänst, personlig assistans, hemsjukvård etc att vistas där. Detta eftersom det är osäkert då berörd adress riskerar att bli känd om många personer kommer dit för att ge insatser. Det kan i sin tur innebära att boendet eller lägenheten inte kan användas framöver. Om ett barn med LSS- eller HSL-insats blir placerat i ett skyddat boende och insatsen inte kan utföras kan det alltså medföra att barnets rätt till hälsa, till liv, överlevnad och utveckling och till ett fullvärdigt och anständigt liv och flera andra rättigheter påverkas negativt. Samtidigt stärks barnets rätt till skydd mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande. Nämnden menar därför att placering av ett barn med pågående LSS/HSL-insats i skyddat boende därmed blir en avvägning om vad som är barnets bästa. Funktionsstödsnämnden vill därför uppmana till en fördjupning i denna fråga, antingen inom ramen för utredningen eller i kommande utredningar inom området.

Närmare om kriterierna för omedelbar placering i skyddat boende (sida 37)

Promemorian går in på nuvarande paragraf i SoL (5 kap. 11 § fjärde stycket) som säger att barn som har bevittnat våld är brottsoffer och har rätt till det stöd och den hjälp som de behöver. Funktionsstödsnämnden vill här särskilt lyfta att det finns en tillgänglighetsproblematik för barn, såväl som vårdnadshavare, med funktionsnedsättning som är i behov av skyddat boende. Socialtjänsten behöver ha tillgång till skyddade boenden med olika utformning, t.ex. boenden anpassade till våldsutsatta med funktionsnedsättningar, men många skyddade boenden har idag inte den anpassning som personer med funktionsnedsättning är i behov av. Det avser bland annat brist på fysisk anpassning men också om en miljö som inte är anpassad för personer med exempelvis kognitiv funktionsnedsättning. Det kan också handla om brister gällande kunskap och kompetens kring individens stödbehov såsom kommunikationsstöd eller omvårdnadsbehov.

Denna problematik bekräftas av bland annat *Kartläggning av skyddat boende för särskilt utsatta personer*, som genomfördes av Länsstyrelserna 2016. I denna framgår till exempel att nästan 80% av de intervjuade kommunanställda säger att deras kommuner inte kan, eller bara delvis kan, möta behoven hos särskilt utsatta grupper (där barn och vuxna med olika former av funktionsnedsättningar ingår). Vidare nämns bland annat otillräcklig kompetens, bristande tillgänglighet och svårigheter att möta stödbehov som utmaningar. Även i Socialstyrelsens *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige* (2020) framgår att vissa grupper har svårare att få plats på skyddade boenden, exempelvis personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning.

Funktionsstödsnämnden anser därför att det behövs ett tydligare resonemang om hur tillgängligheten ser ut i dagens skyddade boenden och vad förslagen kan komma att innebära för kommunerna utifrån detta perspektiv. Nämnden föreslår därför till utredningen att fördjupa sig i denna fråga för att säkerställa att alla barn, oavsett behov, har tillgång till skyddade boenden som kan möta deras individuella förutsättningar och stödbehov. Detta är en nationell såväl som lokal angelägenhet då det måste finnas en likvärdighet i tillgången till stöd och skydd oavsett var barnet bor eller befinner sig, något som både barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning beskriver.

3.2 Sekretess

Funktionsstödsnämnden instämmer i de föreslagna ändringarna som presenteras i kapitel 2.6 *Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen* (2009:400). Nämnden anser att förslaget tydliggör i vilka situationer det ska råda sekretess och när denna, av nödvändiga anledningar för verkställighet, behöver brytas. Genom den stärkta sekretessen i förhållande till adressuppgifter, uppgifter om fastighetsbeteckning och uppgifter om tomträtt i fastighet för verksamhet som bedriver verksamhet i form av skyddat boende eller hem för vård eller boende vars verksamhet motsvarar skyddat boende, stärks också säkerheten för de som är i behov av insatsen och den personal som arbetar på boenden.

En viktig aspekt i sammanhanget är dock att barn och vuxna med funktionsnedsättning ofta har många fler kontakter med myndigheter och olika aktörer än personer utan funktionsnedsättning. Det blir därmed avgörande att sekretess kan hållas vid samtliga nödvändiga kontakter i fall där ett barn eller vårdnadshavare med funktionsnedsättning befinner sig i ett skyddat boende. Funktionsstödsnämnden önskar därför att denna fråga ses över ytterligare, för att kunna säkerställa sekretess i alla led av insatsen.

3.3 Ändringar i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Funktionsstödsnämnden anser det positivt att skyddat boende läggs till i 16 d § LSS och genom det får samma betydelse som familjehem, stödboende och hem för vård eller boende. Ändringen innebär att kommunens ansvar för LSS-insatser kommer att omfatta såväl barn som placeras i skyddat boende i en annan kommun med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv. Nämnden ser inte att ändringen kommer innebära större skillnader mot hur arbetet sker idag. Om barnet placeras i annan kommun av annan utredande nämnd och barnet är i behov av LSS-insatser utreds detta av myndighetsutövning LSS som ser till barnets behov oavsett var barnet är placerat. Har barnet ett pågående LSS-beslut följer beslutet barnet. Om verkställigheten påverkas på grund av geografiskt avstånd kan verkställighet begäras i annan kommun (det vill säga den kommun barnet befinner sig i). I andra fall kan den verkställande tjänsten behöva köpas av annan kommun.

Dock kan ett LSS-beslut påverkas av andra faktorer, liksom de som nämns under avsnitt 3.1 *Barns placering i skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke* ovan.

3.5 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

Funktionsstödsnämnden är positiv till att rätten till utbildning, och till förskola, stärks för barn och unga i skyddat boende. De föreslagna bestämmelserna innefattar att elever som vistas i ett skyddat boende i annan kommun än hemkommunen ska ha rätt att bli mottagen i grundskolan eller grundsärskolan samt till nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Att barns rätt att fortsätta eller fullfölja sin skolgång stärks har stor påverkan på barnets välbefinnande och utveckling. Nämnden vill i detta sammanhang lyfta vikten av att skolverksamheten i den kommun barnet befinner sig i kan möta det individuella barnets behov, särskilt med hänsyn till om barnet är elev i grundsärskola eller gymnasiesärskola.

En annan viktig aspekt handlar om att underlätta övergången för barn med särskilda behov att byta från en skola till en annan utifrån bland annat rutiner, tillgång till stöd och planering. Även längden för placeringen i det skyddade boendet i annan kommun kan ha påverkan på skolgången. För alla barn innebär det en stor förändring att byta skola och miljö, och för barn med exempelvis intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning kan denna förändring bli än mer omvälvande. Nämnden menar därför att det är angeläget med en tidig och tydlig planering inför skolbytet och att barnet i fråga är delaktig i förändringen och vad den innebär. Vidare är det också viktigt med en kontinuitet i alla de kontakter som ett barn med LSS-insats har, som skola, habilitering och barn- och ungdomspsykiatri. Nämnden menar att dessa kontakter kan vara avgörande för barnets hälsa och välbefinnande och dessa samarbeten och kanaler behöver därför finnas även i den kommun som barnet är placerat i, även om det är tillfälligt, för att tillgodose barnets stödbehov.

5.5 Konsekvenser för barn

Funktionsstödsnämnden har i detta yttrande lyft flera synpunkter avseende barn med olika former av funktionsnedsättning. Barn är en särskilt utsatt och sårbar grupp i behov av ett extra starkt skydd, samtidigt som de befinner sig i en speciell beroendeställning. Barn med särskilda behov är än mer utsatta och sårbara då de befinner sig i ännu större beroendeställning. Nämnden efterfrågar därför en mer utförlig barnkonsekvensanalys som tar hänsyn till att barn inte är en homogen grupp och som tydligare utreder vad förslagen kan innebära för barn med olika förutsättningar och behov samt kommunernas och andra aktörers möjlighet och förmåga att möta dessa behov.

Ordförande

Roko Kursar

Nämndsekreterare

Jesper Salö
